

Povabljeni
ste na kavo

Miran Zupanič

Režiser

S svojim filmom je zganil milanske tožilce

Režiser odmevnih dokumentarcev *Otroci s Petrička* in *Sarajevo safari* znova polni filmske dvorane – Njegov zadnji film je posvečen lepšim platem življenja

Nataša Bucik Ozbek

Prekaljenega filmskega režiserja **Mirana Zupaniča** je te dni lažje srečati v filmski dvorani kakor za kamero. V italijanskih kinematografih predvaja njegov kulturni film *Sarajevo safari*, na slovenskih velikih platnih pa njegov najnovejši dokumentarec, posvečen enemu največjih rock festivalov pri nas, ki ga zadnji dve desetletji pripravljajo na Šentviški planoti na Tolminskem. Gre za dva popolnoma različna svetova. Če je *Sarajevo safari* zgodba o nepredstavljivo črnih madežih vojne na Balkanu, je *Gora Rocka* pripoved o svetlejših plateg življenja. Zupanič je bil prvi, ki si je upal javno povedati zgodbo o ljudeh – lahko bi jim rekli pošasti –, ki so vojno na Balkanu izkoristili za najbolj zavržna dejanja. Z dobrimi zvezami, veliko denarja in popolnoma brez morale so na vojno območje odhajali na lovni turizem in v zameno za plačilo iz varnega zavetja hribov streljali na ljudi v obleganem Sarajevu. Najdražja tarča so bili otroci. Informacije o takšnem početju mu je pričla zaupala nekje zelo na samem in zelo potih, on pa je čutil dolžnost, da to pove na glas. Pričakoval je, da bo z dokumentarcem dregnul v osje gnezdo, po tihem je upal, da bodo sodišča koga poklicala k odgovornosti. Dolgo se ni zgodilo nič, letos, dobra tri leta po premieri filma, pa je milansko tožilstvo sprožilo preiskavo proti ljudem, ki so se v preteklosti pred znanci hvalili z lovom na ljudi. Zato se te dni njegov film vrti tudi v Italiji.

»Obstaja stvar, ki se ji reče dolžnost«

»Ko delaš svoj prvi ali drugi film, si misliš, da se bo po njem začel svet drugače vrteti. Nato zelo hitro ugotoviš, da ni tako. Tudi tokrat si težko predstavljam, da bo prišlo do ka-

Ptujčan Miran Zupanič je prekaljen filmski maček, doslej je posnel 25 večinoma dokumentarnih filmov. / Foto: Tomaž Skale

kšnega epiloga in dejanskih obsodb, me pa res zanima, kaj bo prinesla italijanska preiskava,« pravi režiser, ki ga je srbska stran še pred premiero obtožila, da v iskanju publicitete širi laži in podpihuje sovraštvo. Pošiljala ga je na zdravljenje, ga zmerjala s plačancem Cie in Nata. V zadnjih mesecih, ko je v javnost prišla novica o preiskavah v Italiji, mu znova brni telefon. Ne kličejo ga tožilci niti se ni v povezavi s primerom nanj obrnila kaka preiskovalna ekipa, ga pa kličejo novinarji do Finske do Irana. »So me pa nedavno iskali z bosanskega tožilstva, v smislu, ali sem res širil rasno oziroma nacionalno sovraštvo. Ne vem, lahko da bom na koncu jaz eden od obtoženih, tudi to je možno. Zgodba v tem smislu ni zaključena,« skomigne. Zakaj je čutil, da jo mora povedati? »Obstaja stvar, ki se ji reče dolžnost,« odvrne. Lahko bi se naredil, da tega ni slišal. Lahko bi se izognil vsem tveganjem. A se je na koncu kot dokumentarist odločil, da mora svet za to izvedeti.

Novo zgodbo našel v tolminskih hribih

Po dokumentarcu *Sarajevo safari* je čutil nujno posneti film s pozitivno vsebino. »Izbor Gore Rocka je bil prava odločitev. Privilegij je spoznati toliko

sijajnih ljudi, organizatorjev, glasbenikov in obiskovalcev festivala, ki temelji na prijateljstvu, občutku pripadnosti, prostovoljstvu in dobroti,« pravi. Zgodba ga je čakala 560 metrov visoko v tolminskih hribih. Tam srce glasbenega in dobroteljnega festivala poganja 350 prostovoljcev, zato je dokumentarec tudi ujeti trenutek skupnosti, ki verjame v povezovalje in ponorelemu svetu dokazuje, kako pomembno je pripadati in verjeti v skupni cilj.

»Devetkrat bi kakšnemu podobnemu vabilu rekel ne, ampak tokrat sem rekel da,« se mu zaskrije oči, ko pripoveduje o vabilu, ki ga je dobil s Šentviške planote. V snemanje se je podal v slogu festivala: ko še ni bilo jasno, ali bodo na razpisu Slovenskega filmskega centra dobili kakšen evro, se je odločil, da v zgodbo vstopi tako, kot nastaja – kot prostovoljec. Kasneje se je izšlo tudi z evri, in kot pravi, je v 90-minutni film povezal ne samo glasbo, ampak tudi skupnost, prostovoljstvo, prijateljstvo, dobroteljnost, povezanost, uporništvu, veselje, užitek, zabavo. »Treba je slaviti tudi življenje,« je jasen. »Zanimali so me ljudje, ki to organizirajo. Na tej skupnosti v resnici stoji oder. Zame je eden od vrhuncev filma, ko starejša gospa pripoveduje, da jim vsako leto

odstopi prostor in elektriko. Nato pa prizna, da še nikoli ni bila na prizorišču festivala, ker to ni njena muzika,« razkrije enega od poudarkov filma o ljudeh, ki zmorejo seči prek kulturnih, starostnih, glasbenih in vseh mogočih razlik in preprek. »Predvsem bi bil vesel, če bi ta film pripomogel k ozaveščanju vrednot, ki jih Gora Rocka predstavlja. In vesel bi bil, če bi tej skupnosti dal nekaj spodbude za naprej,« sklene. Samo za občutek: festival, ki ga vsako leto obiše okoli 10.000 ljudi, organizirajo v majhni vasi z vsega 130 prebivalci, kjer celo elektrika, internetni in telefonski signal niso samoumevni.

Za začetek Moj ata, socialistični kulak

Ptujčan Miran Zupanič je v svet filma vpeljal štiri desetletja – ne le kot režiser, ampak tudi kot profesor režije na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo. Doslej je posnel 25 večinoma dokumentarnih filmov. V devetdesetih je vzporedno z režijo študiral pravo, v njem na začetku celo delal, nato pa ga je film *Moj ata, socialistični kulak* odpeljal v Jareninski Dol in dokončno zvabil v svet gibljivih slik. Bilo je leta 1987, pri filmu je sodeloval kot asistent režije. »To je bil čas brez mobilnih telefonov, vse smo mo-

rali opraviti s pomočjo stacionarnih telefonov, a če potegnem črto, so bili takrat lepi časi za film,« se namuzne, da so se časi spremenili, razmere za film prav tako, filmski svet pa kljub vsemu ostaja enak – poganjajo ga ustvarjalni in zagnani ljudje.

Pravi, da so ga nekatere filmske teme našle same, nekatere so mu bile zaupane na skrivnem kraju kot največja skrivnost, nekatere je načrtno iskal sam. Takšna je bila zgodba o otrocih s Petrička, vojnih sirotah, ki so zaradi povojnih pobojev po drugi svetovni vojni ostali brez mater in očetov, ki jo je ujel v istoimenski film. »Ko danes gledam nazaj, ugotavljam, da so me vedno zanimale usode ljudi, ujetih v zgodovinske tokove. Zanimala so me in me še razmerja med posameznikom in državo ter med posameznikom in okoliščinami, v katerih se je znašel,« razloži režiser, ki v življenju še ni posnel nobene reklame. »Ker nimam talenta za promocijo,« se zasmeji. Je bil pa zato vedno tam, kamor marsikdo ni hotel stopiti. Tudi zato študij prava ni bil zaman, večkrat mu je že prišlo prav in mu morda še bo.

Po vsem tem smo ga bolj v šali kot zares vprašali, ali si je kot človek stroke ogledal dokumentarni film o Melanii. »Sem že v letih in pomislim na vsako uro, ki bi jo po nepotrebnem odsedel v prazno. Poleg tega je Melania ena velika uganka, te pa rajši re-

»Ko delaš svoj prvi ali drugi film, si misliš, da se bo po njem začel svet drugače vrteti. Nato zelo hitro ugotoviš, da ni tako.«

šujem kje drugje,« je odvrnil. Nima hitrega recepta, kako ljudi zvabiti v kinodvorane. Misel mu preleti aktualni film Marka Naberšnika *Belo se pere na devetdeset*, ki je prepričal že več kot 100.000 gledalcev. Vesel je, da tudi slovenskemu filmu to še uspeva. »Zgodba se mora dotakniti ljudi in biti mora naša. Dokler si bomo pripovedovali svoje zgodbe, bomo obstajali, ko svojih zgodb ne bomo več imeli oziroma ne bodo nikogar zanimale, tudi nas več ne bo,« sklene, da svet in film poganjajo zgodbe posameznikov, največkrat povsem navadnih ljudi, ki sta jih življenje in zgodovina posrkala v svoj film. ■